
Posvetovanja

Mednarodna znanstvena konferenca *Revizija prošlosti na prostorima bivše Jugoslavije*, Sarajevo, 3. - 4. november 2006

Institut za istoriju iz Sarajeva je v glavnem mestu Bosne in Hercegovine pripravljal mednarodno znanstveno konferenco o reviziji preteklosti na tleh bivše Jugoslavije. Olimpijsko mesto še skorajda na vsakem koraku spominja na brutalen razpad bivše jugoslovanske države, kar je bilo vidno tudi pri izpeljavi konference. Potekala je v nadomestnih prostorih Nacionalne in univerzitetne biblioteke Sarajevo v kompleksu univerze, ki so ji kot bodočem kampusu dodelili prostore v eni od bivših vojaških kasarn v središču mesta. Nacionalna in univerzitetna biblioteka je bila med vojno v Bosni in Hercegovini v devetdesetih letih uničena oziroma požgana, na kar opozarja tudi spominska plošča na pogorišču ene od sicer najlepših stavb v Sarajevu. Ta, tako kot številne druge kulturne ustanove v mestu, še čaka, da pride na vrsto za temeljito povojno obnovo.

Posvet v Sarajevu je bil zamišljen kot eno od nadaljevanj posveta *Zgodovino-pisje v državah naslednicah SFRJ 1991-2003*, ki je marca 2004 potekal na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani.¹ Na tem so se zgodovinarji iz vseh držav bivše Jugoslavije strinjali, da je treba tudi v bodoče pripravljati podobne posvete, na katerih bi zgodovinarji izmenjali izkušnje in poglede ter se seznanjali z rezultati historiografij na območju bivše skupne države. Posvet v Ljubljani je bil večkrat omenjen tudi na konferenci v Sarajevu, pripravljenost organizirati naslednjega v nizu posvetov pa so tokrat omenjali Makedonci.

Po uvodnih pozdravih predstavnikov oblasti Bosne in Hercegovine in Kantona Sarajevo je delovni del prvega dopoldanskega dne odprl direktor inštituta gostitelja *Husnija Kamberović*, ki je spregovoril o odnosu kritične historiografije in ideološkega revizionizma. Že ta referat je odprl razpravo, ki se je kasneje še večkrat pojavila v nadaljnjih razpravah - ali je revizionizem v historiografiji nekaj povsem običajnega, ker sledi odpiranju arhivov in širjenju novih spoznanj na nova področja raziskovanja, ali pa ga je treba ocenjevati le kot negativno posledico pritiskov ideologij na historiografijo. O odnosih zgodovine in zgodovino-pisja ter politike in enostranskih politično-ideoloških pogledov je govoril bolj iz slovenskih izkušenj tudi naslednji referent, *Aleš Gabrič* iz Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani. *Georgi Čakarjanevski* iz Instituta na nacionalna istorija iz Skopja je naredil zelo shematičen pregled razvoja od nepriznavanja Makedoncev kot samostojnega naroda pa do mednarodnega priznanja samostojne Makedonije. Temi konference se je nato vnovič bolj približal *Damir Agičić* iz Filozofske fakultete v Zagrebu, ki je na primeru hrvaške historiografije opozoril na izkoriščanje zgodovino-pisja v izrazito politične namene in pri tem naštel nekaj konkretnih del, ki naj bi bila sicer zgodovinarska, a so se dosti bolj približala ideološkim pamfletom. Dopoldanski del je sklenil *Vladimir Petrović* iz Instituta za savremenu istoriju iz

1 Prispevki za novejšo zgodovino, 2004, št. 2.

Beograda, ki je s številnimi primeri iz evropskega prostora govoril o zgodovinarjih kot strokovnih ekspertih na sodiščih.

V popoldanskem delu prvega dne je prispevke predstavilo še osem referentov. *Ivo Lučić* iz Fakultete filozofsko-humanističnih znanosti Sveučilišta v Mostarju je govoril o odnosih do preteklosti v bosansko-hercegovskih medijih, *Marijan Dimitrijević* iz Instituta na nacionalna historija iz Skopja pa o "uradni" in "neuradni" historiografiji v Makedoniji. *Goran Hutinec* iz Filozofske fakultete v Zagrebu je predstavil poglobljen prispevek o metodah in odmevih na revizionizem v hrvaški historiografiji v devetdesetih letih, ki sta ga pripravila skupaj s profesorjem Ivom Goldsteinom, ki se konference ni mogel udeležiti. S pregledom spreminjanja pogledov na obdobje 1780-1800 je primerjalno za različne narode pozornost pritegnil *Boro Bronza* iz Filozofske fakultete v Banji Luki. Naslednji dve referentki sta predstavili novejša dognanja iz lastnih raziskav, *Ivana Dobrivojević* iz Instituta za savremenu istoriju iz Beograda o komunističnem gibanju in komunistih v obdobju šestojanuarske diktature, *Seka Brkljača* iz Instituta za istoriju v Sarajevu pa o teritorialnih samoupravah v Kraljevini SHS. K problematiki naslovne teme simpozija se je v zaključku prvega dne konference vrnil *Bojan Godeša* iz Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani, ki je razčlenil poglede historiografije in različne interpretacije druge svetovne vojne v Sloveniji med znanostjo in politiko.

Program drugega dne konference je bil sicer nekoliko manj obsežen, a zato nič manj zanimiv. *Emily Grable Balić* iz Stanford University (ZDA) je govorila o prevrednotenju in različnih pogledih na drugo svetovno vojno na primeru Sarajeva. Ostre polemike je izzval z nekoliko provokativnim prispevkom *Nikica Barić* iz Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba, ki je analiziral uporabo pojma anti-fašizem na Hrvaškem v devetdesetih letih. *Carl Bethke* iz Berlina je v prispevku o ponovnem odkritju zgodovine Nemcev na prostoru bivše Jugoslavije presegel orisovanje posameznega problema po različnih državah in primerjalno analiziral historiografije iz vseh držav bivše Jugoslavije.

Zadnji del konference je bil namenjen prikazu nekaterih novejših historio-grafskih raziskav v Bosni in Hercegovini, pri čemer so svoja spoznanja predstavili *Azem Kožar* in *Izet Šabotić* iz Tuzle, *Fedžad Forto* iz Sarajeva in *Fikret Midžić* iz Bihača, zadnja pa je bila na sporedu neutrudna soorganizatorka simpozija *Vera Katz* iz inštituta gostitelja, ki je govorila o revščini kot dejavniku gospodarskega razvoja v Bosni in Hercegovini v prvih letih po koncu druge svetovne vojne.

Razprava na konferenci je pokazala, da so nekatere težave skupne historiografijam v vseh državah na področju bivše Jugoslavije. Težavno je že opredeljevanje do pojma "revizionizem", saj ga nekateri pojmujejo kot logično prevrednotenje v skladu z novejšimi spoznanji zgodovinopisja, medtem ko je bila pri nekaterih sogovornikih opazna "negativna" konotacija v pomenu prevrednotenja znanstvenih dosežkov zaradi politično-ideoloških pritiskov na zgodovinopisje. Več razpravljalcev je opozarjalo na razlike med spoznanji zgodovinopisja in medijsko podobo preteklosti. Dokaj enotna je bila ocena, da v medijih prevladujejo ocene, ki so bliže idejnemu naziranju političnih struktur, zgodovinarji pa imajo pri tem manjše možnosti prezentacije svojega dela pred širšo javnostjo.

Za slovenske zgodovinarje je na tovrstnih posvetih vedno zanimivo slišati, kako rezultate našega zgodovinopisja poznajo v državah naslednicah Jugoslavije, torej države, ki nam je skupni predmet številnih raziskav. Vnovič smo se lahko pre-

pričali, da dognanja slovenske historigrafije bolj poznajo strokovnjaki, ki so študirali ali delali na Zahodu (na tej konferenci sta jih v primerjalnih študijah upoštevala Boro Bronza in Carl Bethke) kot pa naši kolegi iz sorodnih ustanov v drugih državah na tleh nekdanje Jugoslavije.

Sarajevčani so se pokazali kot prislovično gostoljubni domačini, saj so poskrbeli, da smo se lahko gostje družili in spoznavali tudi v urah, ki niso bile namenjene konferenci. Večina udeležencev je, kljub občasnim razhajanjem pri kakšnih konkretnih vprašanjih, na koncu menila, da je treba pripraviti še nadaljnje konference, na katerih naj bi soočali poglede zgodovinarjev iz različnih držav na nekdanjo Jugoslavijo.

Aleš Gabrič

Posvet Problemi demokracije na Slovenskem v letih 1918-1941, Ljubljana, 7. - 8. december 2006

Posvetovanje *Problemi demokracije na Slovenskem v letih 1918-1941* je organizirala Slovenska akademija znanosti in umetnosti oziroma njen razred za zgodovinske vede in družboslovje. Prireditveni odbor so sestavljali ugledni zgodovinarji Janko Pleterški, Jože Pirjevec, Peter Vodopivec, France Martin Dolinar in Egon Pelikan. Sicer pa je bil glavni pobudnik posveta akademik Pleterški, ki je v preteklem desetletju in pol zaslužen tudi za nekaj drugih odmevnih znanstvenih srečanj (Slovenski upor 1941 : Osvobodilna fronta slovenskega naroda pred pol stoletja, 1991, Slovenci in država, 1994, Država in Cerkev : izbrani zgodovinski pravni vidiki, 2001). V utemeljitvi samega posveta so se izpostavljale sodobne diskusije o pomanjkanju demokratične tradicije na Slovenskem in iz tega možne razlage, da imamo prav zato Slovenci še danes težave z demokracijo. Vsekakor drži, da je povsem novih idej in opažanj malo in da so bili temeljni problemi demokracije identificirani in tudi analizirani že pred našim časom, navsezadnje tudi v obdobju med obema vojnama. V utemeljitvi so bile vsaj posredno postavljene tudi določene hipoteze, npr. o ideologizaciji oblasti, o antidemokratskem odklonu elit, o neprisotnosti ideje o nujnosti pluralizma, o problematičnosti t.i. strahu za obstoj naroda ipd. Konkretno pa naj bi posvet na poti k odgovoru na vprašanje o poteh in stranpoteh demokracije na Slovenskem predstavil gledanja in ideje o demokraciji pri političnih skupinah in pri uglednih posameznikih, nadalje tudi delovanje ustanov, strank in državnih organov, kot tudi nakazal, katero glavno nevarnost so Slovenci čutili tik pred drugo svetovno vojno. Utemeljitev je ob tem že ponudila odgovor, da so pa glavna nevarnost med Slovenci samimi bili računi brez demokracije in še, da gre na Slovenskem za avtoritarno tradicijo.

Kot se je izkazalo, sam posvet kljub imponantnemu številu (skoraj trideset) referentov ni bil povsem kos pričakovanjem pobudnikov. Kot se pogosto dogaja s temeljnimi pojmi iz politične zgodovine in sploh kulture, sta bila pojem in še bolj vsebina demokracije uporabljena kot absolutna samoumevnost, kar je vsaj za zgodovinarje, ki konkretno obravnavajo določeno zgodovinsko obdobje, nenavadno. Po našem mnenju bi bilo potrebno vsaj začetno opredeliti demokracijo in njene